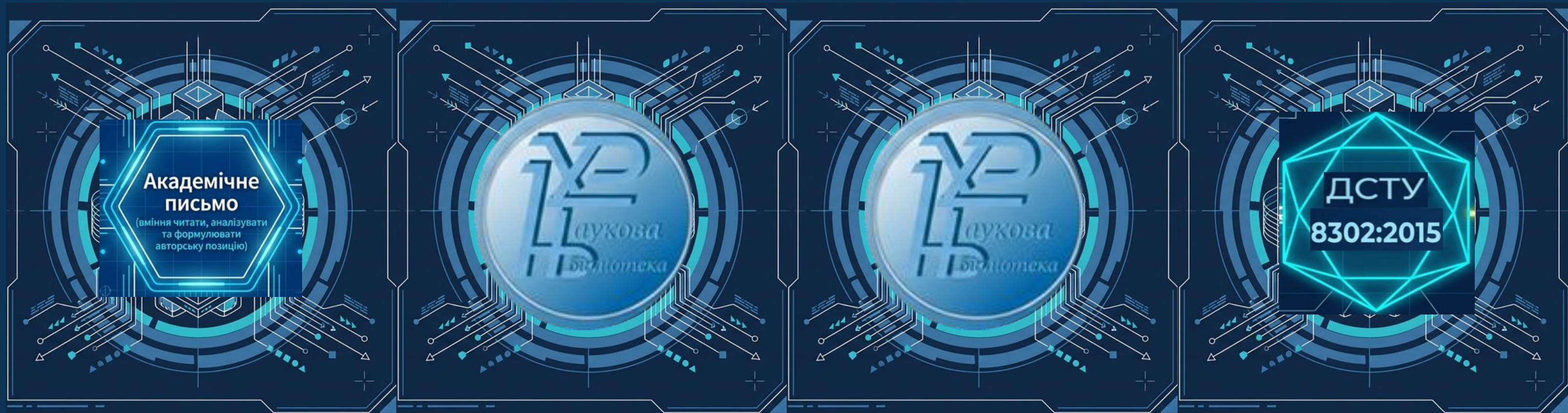

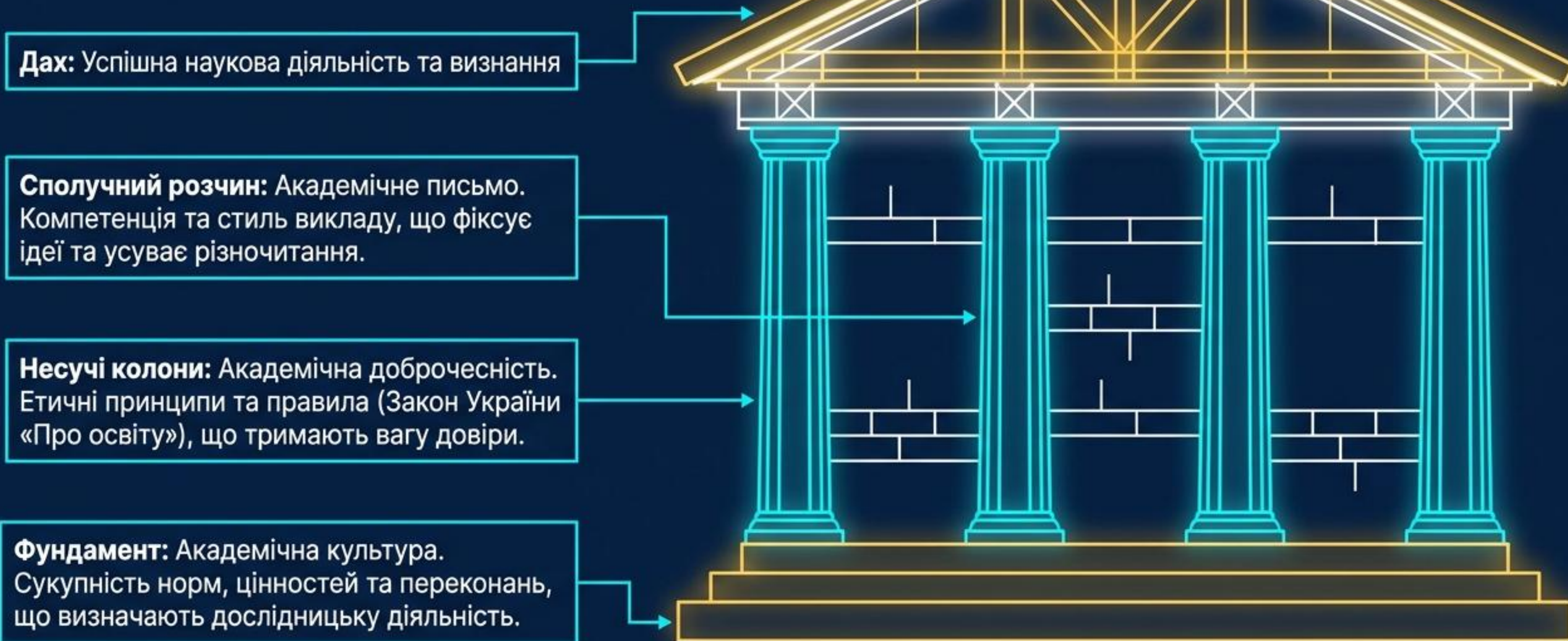

Основи інформаційної культури

Практичне заняття № 2 «Основи академічного письма»

Кожен науковий текст — це сконструйована система

Академічна культура будується на трьох рівнях компетентності

Це складне особистісне утворення, яке не можна просто запозичити. Воно формується ціною постійної комунікації та саморефлексії.

Рівень 3:

Вузькоспеціалізований.

Унікальні якості та властивості, необхідні фахівцям у вузькій науковій галузі.

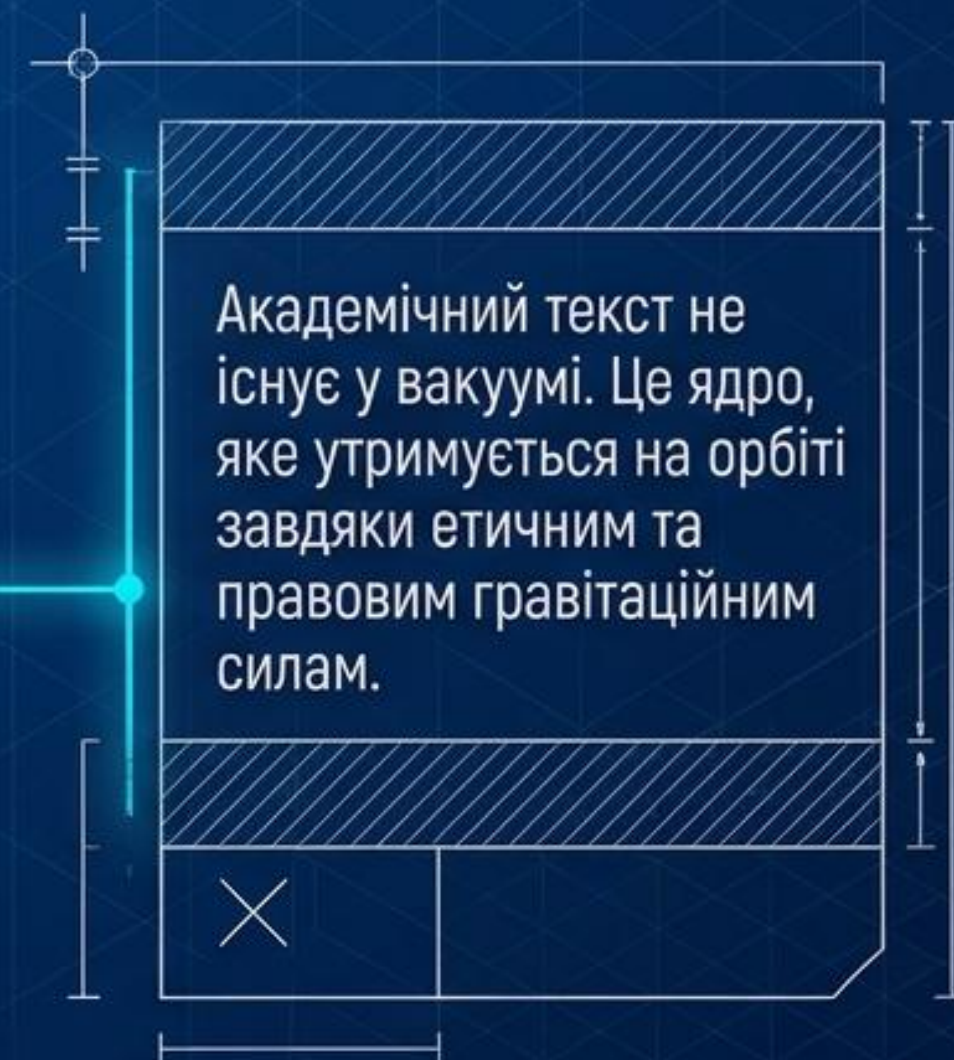
Рівень 2: Профільний.

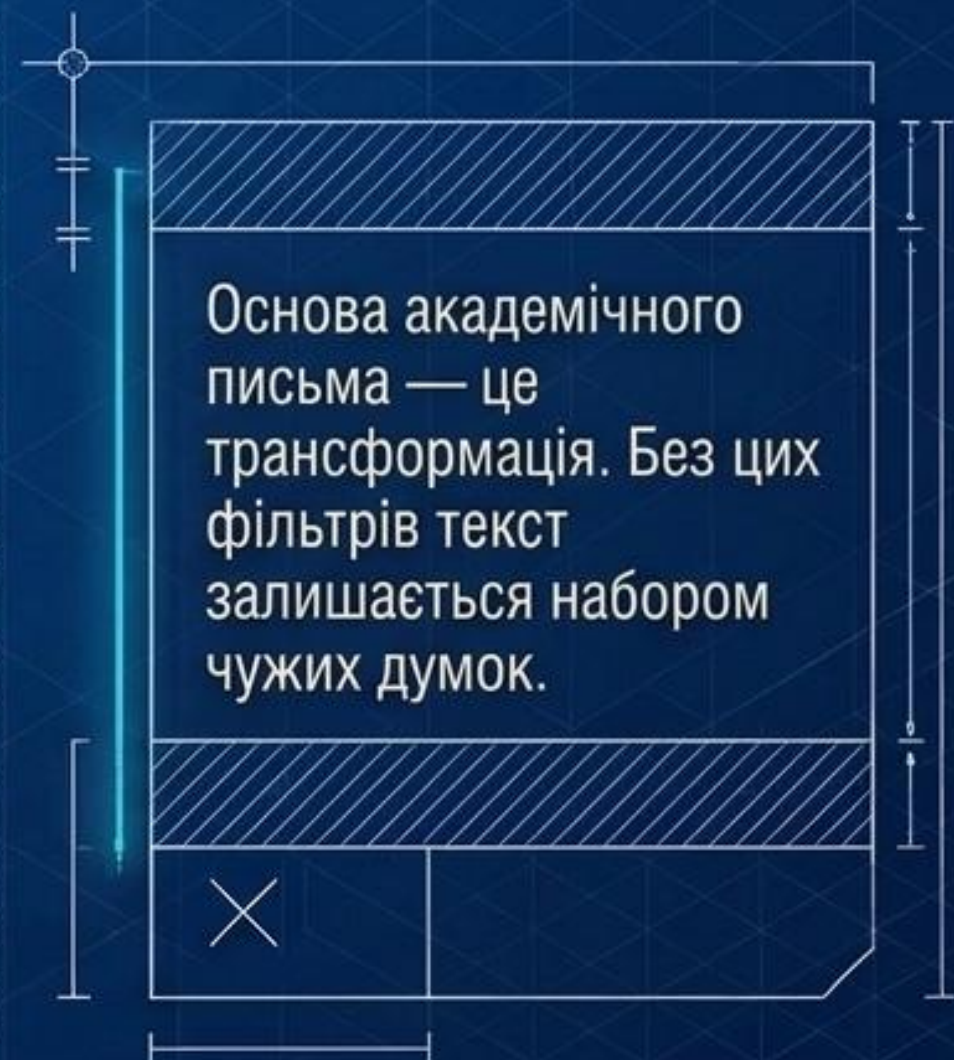
Професійні якості, властиві будь-якому конкретному напрямку підготовки.

Рівень 1: Базовий.

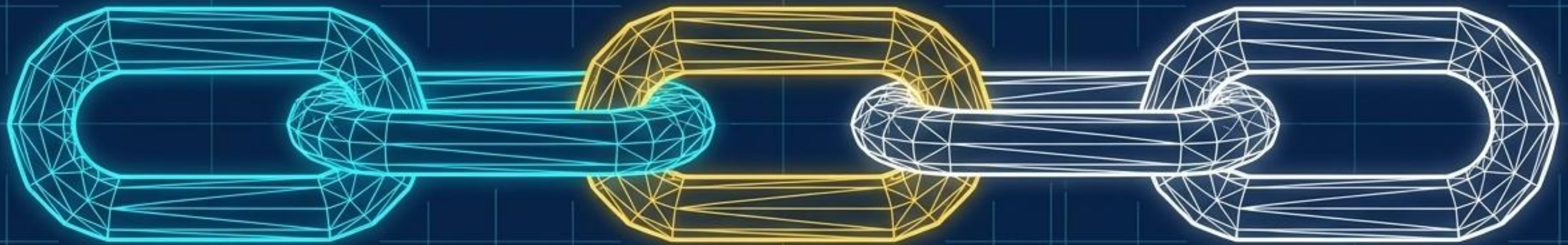
Комплекси навчально-пізнавальних умінь, навичок і якостей, необхідних усім фахівцям.

Показником наявності цієї культури є успішне навчання в закладі вищої освіти.

Ланцюг доказових міркувань

Вторинні джерела.

Фундамент існуючих знань.
Усі запозичені ідеї
вимагають бібліографії.

Доказовий аргумент.

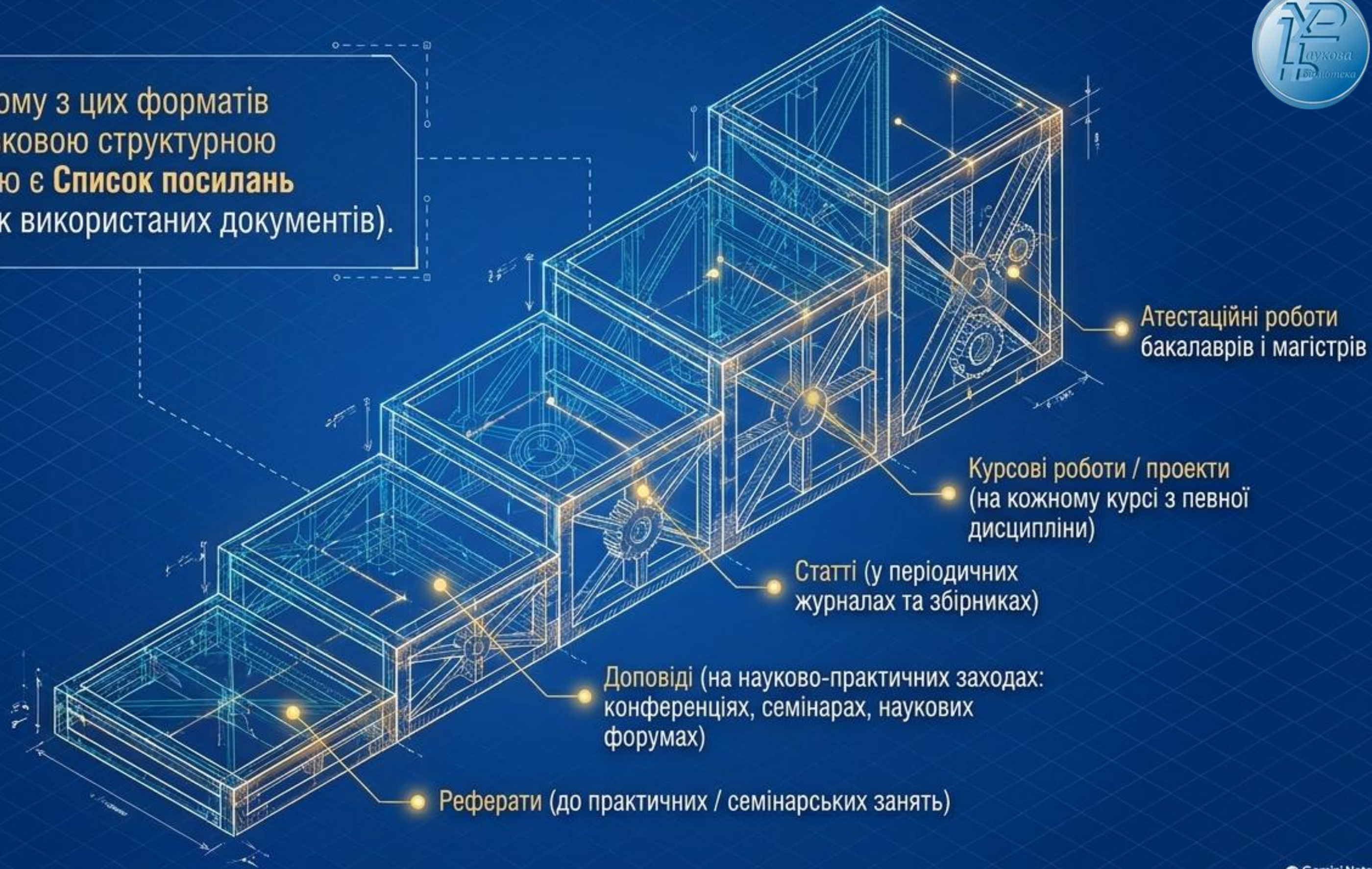
Власне дослідження (фокус
на конкретному питанні).
Надання доказів кожному
твердженню.

Раціональний висновок.

Оприлюднення результатів
дослідження, яке
неможливо оскаржити.

Без правильного цитування джерел розривається зв'язок між фактом і висновком.
Більшість академічних робіт охоплює принаймні деякі вторинні дослідні джерела.

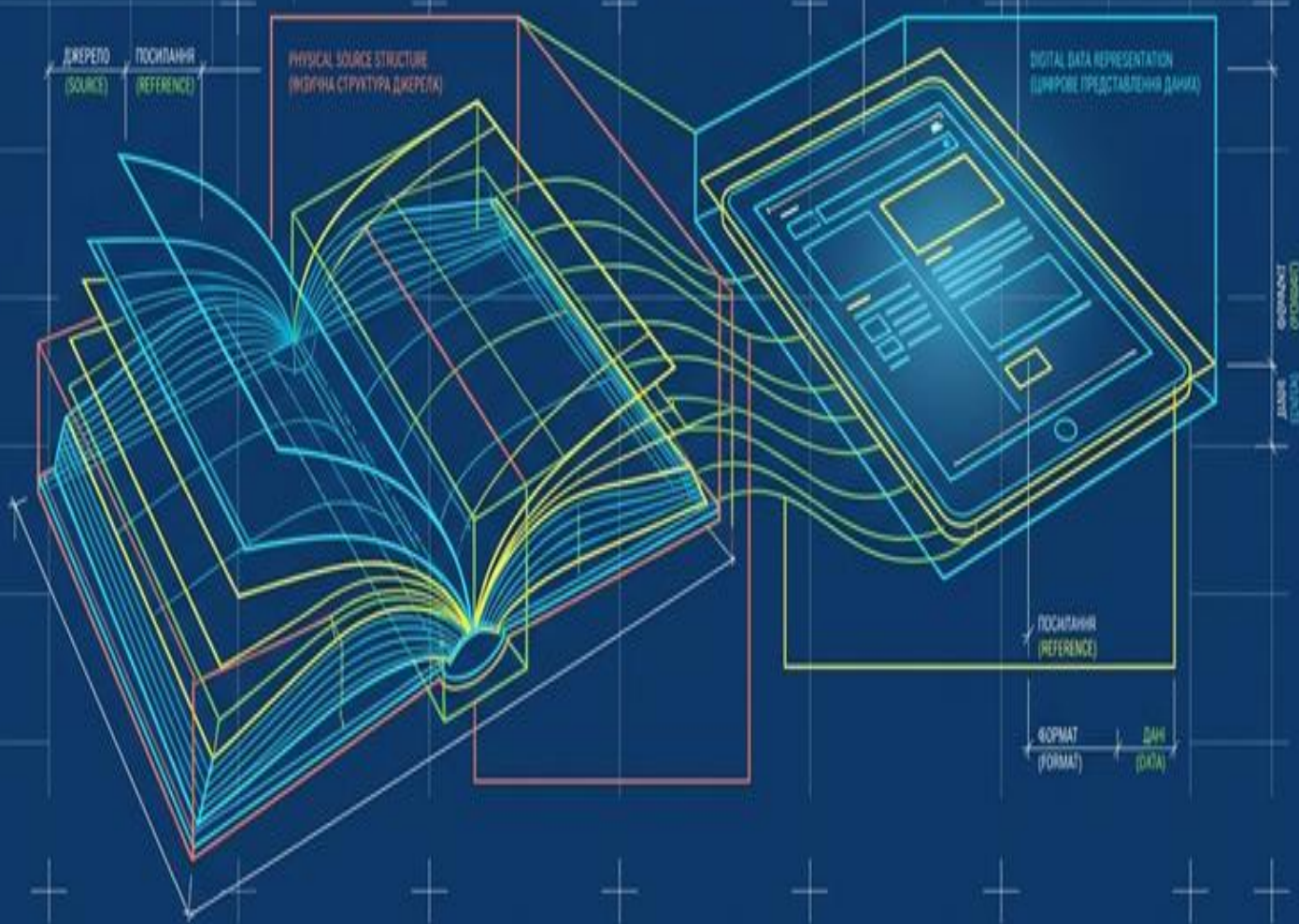
У кожному з цих форматів обов'язковою структурною вимогою є **Список посилань** (перелік використаних документів).

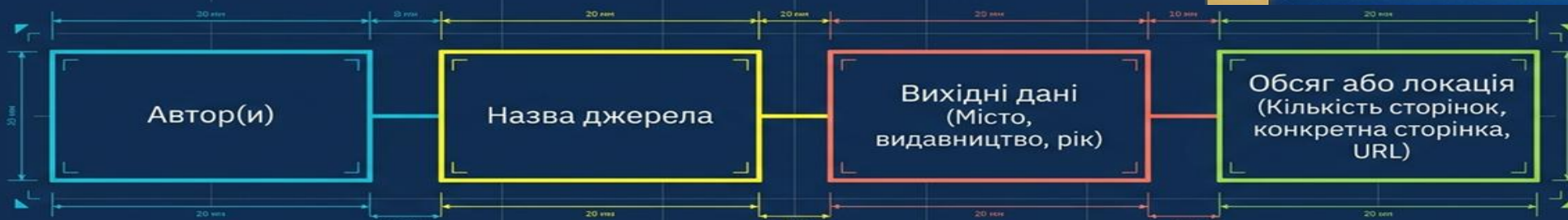
Масштабування академічного впливу

Тип роботи	Рівень синтезу	Роль списку посилань
Реферат	Огляд чужих ідей	Підтвердження ознайомлення з темою
Доповідь	Тезова презентація	Фіксація джерел для дискусії
Стаття	Створення нового знання	Інтеграція у світовий науковий дискурс
Курсова робота	Глибокий аналіз в рамках курсу	Демонстрація навичок роботи з літературою
Атестаційна робота	Комплексне кваліфікаційне дослідження	Доказова база компетенції фахівця

Чим вищий щабель, тим складніша архітектура списку посилань.

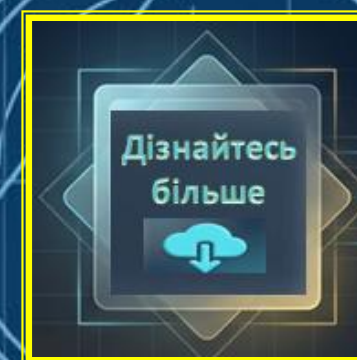
З чого складається правильний опис

Кожен елемент має своє точне місце та розділовий знак.

ДСТУ 8302:2015

Інформація та документація.
Бібліографічне посилання.
Загальні вимоги та правила складання.

Чому ДСТУ — це не просто формальність?

Правила складання,
пунктуація, порядок
елементів
(ДСТУ 8302:2015)

Правила оформлення
бібліографії — це
технічний інструмент
реалізації академічної
етики. Кожна кома
у списку посилань
працює на захист
авторського права.

Повага до інтелектуальної
власності, прозорість
дослідження, уникнення
плагіату

Стандарт, що впорядковує науку

ДСТУ 8302:2015 регламентує як окремі бібліографічні посилання, так і повні списки використаних джерел.

Курсові та
дипломні роботи

Дисертації та
автореферати

Наукові статті
та публікації

⚠ КРИТИЧНО ВАЖЛИВО: Завжди застосовуйте видання 2017 року з офіційними поправками.

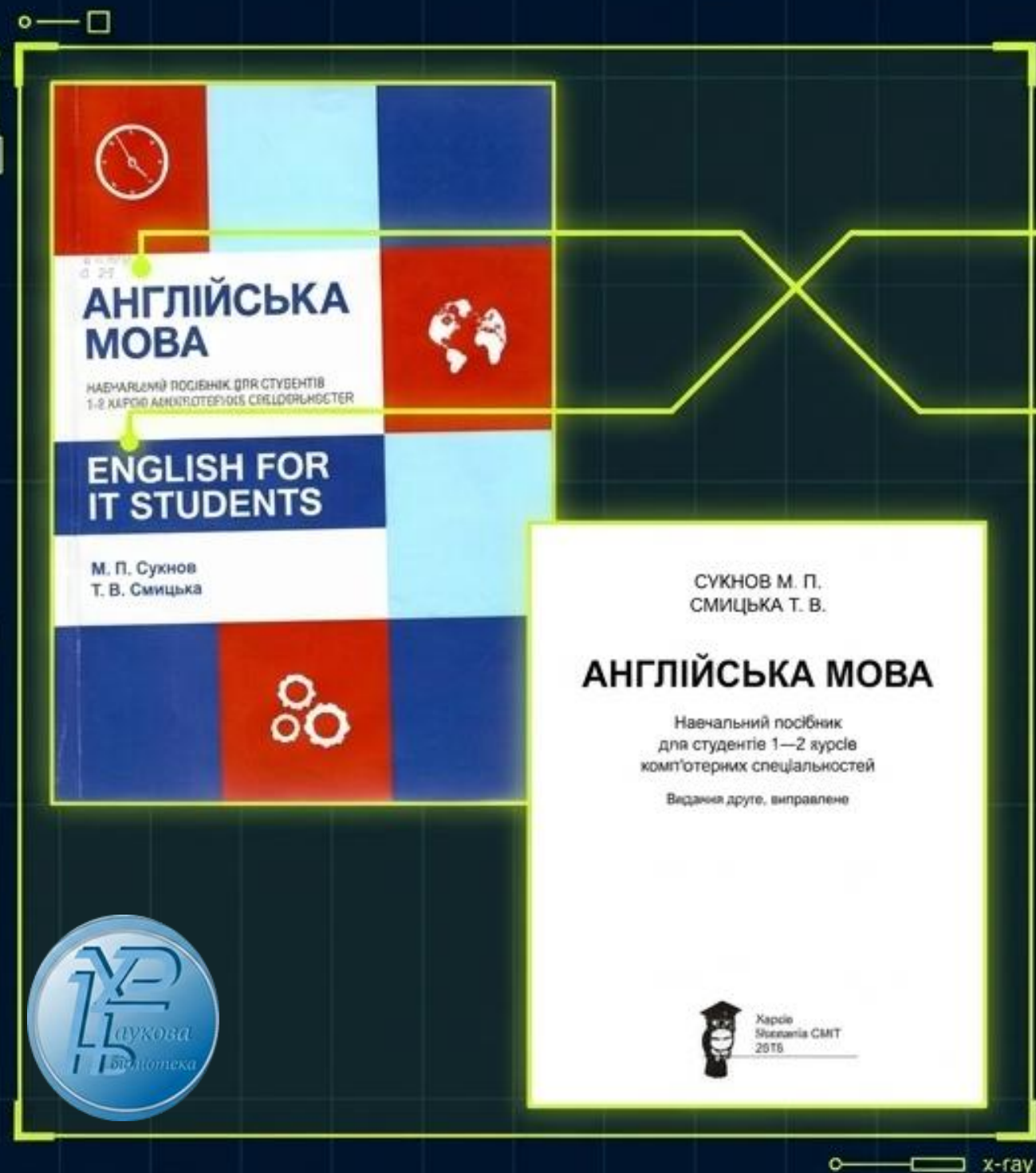
Анатомія опису: Книга одного автора

1 Бойко О. Д.
2 Історія України.
Київ :
Академвидав,
2010. 684 с.

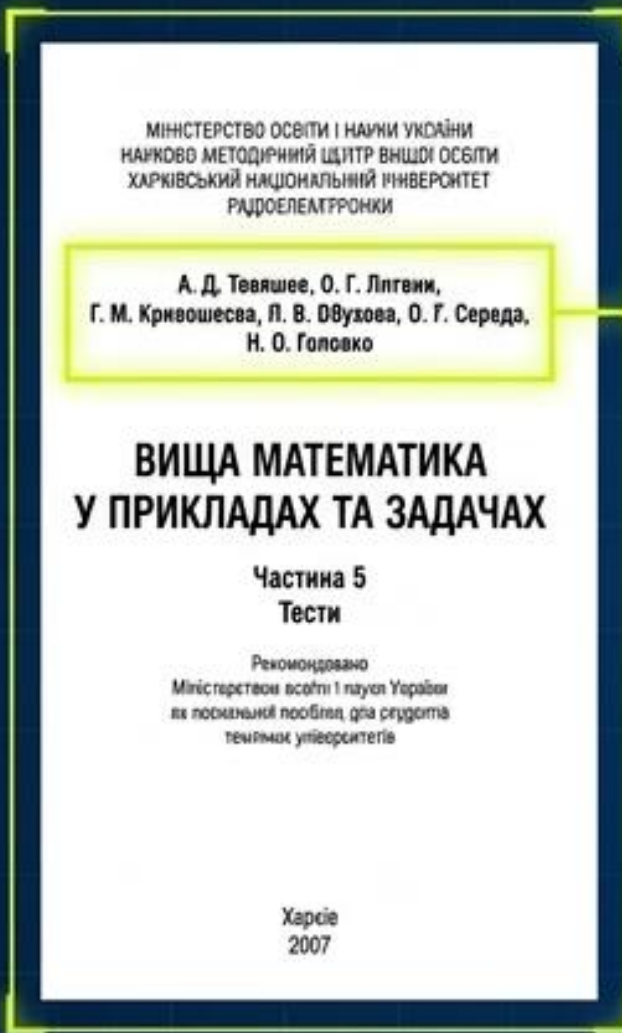
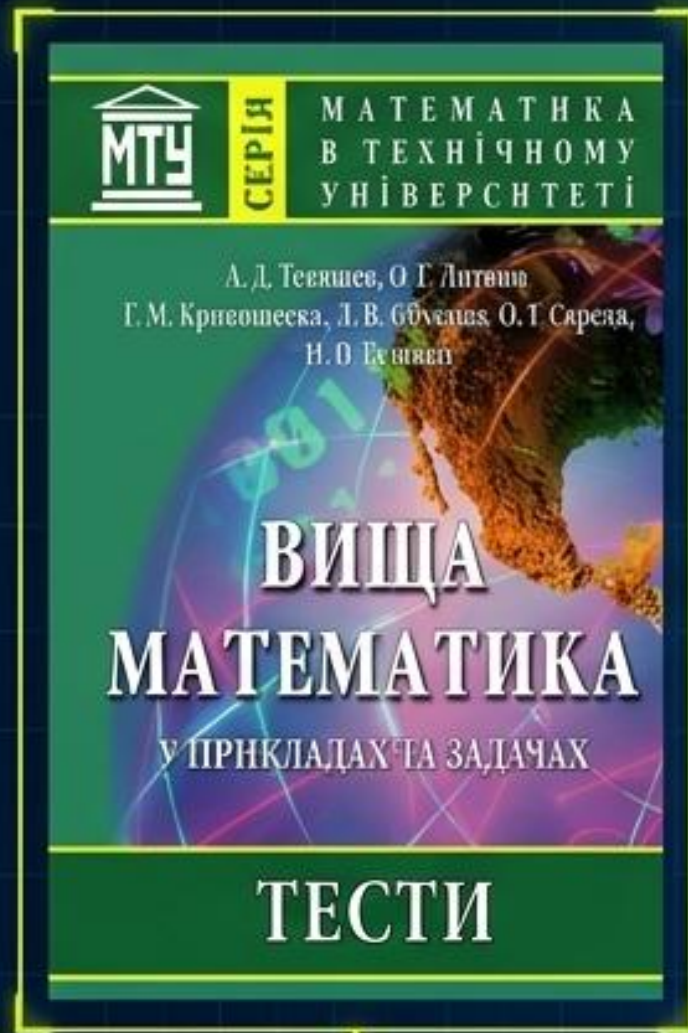

Зміна патерну: Двоє або троє авторів

Сукнов М. П.,
Смицька Т. В.
Англійська мова.
Харків : Компанія
СМІТ, 2015. 262 с.

Співавторство: Чотири та більше авторів

Опція А

Вища математика у прикладах та задачах : тести / А. Д. Тевяшев **та ін.** Харків, 2007. 512 с.

Опція Б

Тевяшев А. Д. **та ін.** Вища математика у прикладах та задачах : тести. Харків, 2007. 512 с.

Зверніть увагу на знак скісної риски (/) – він відокремлює назву від блоку відповідальності.

Матриця пунктуації: Як кількість авторів змінює опис

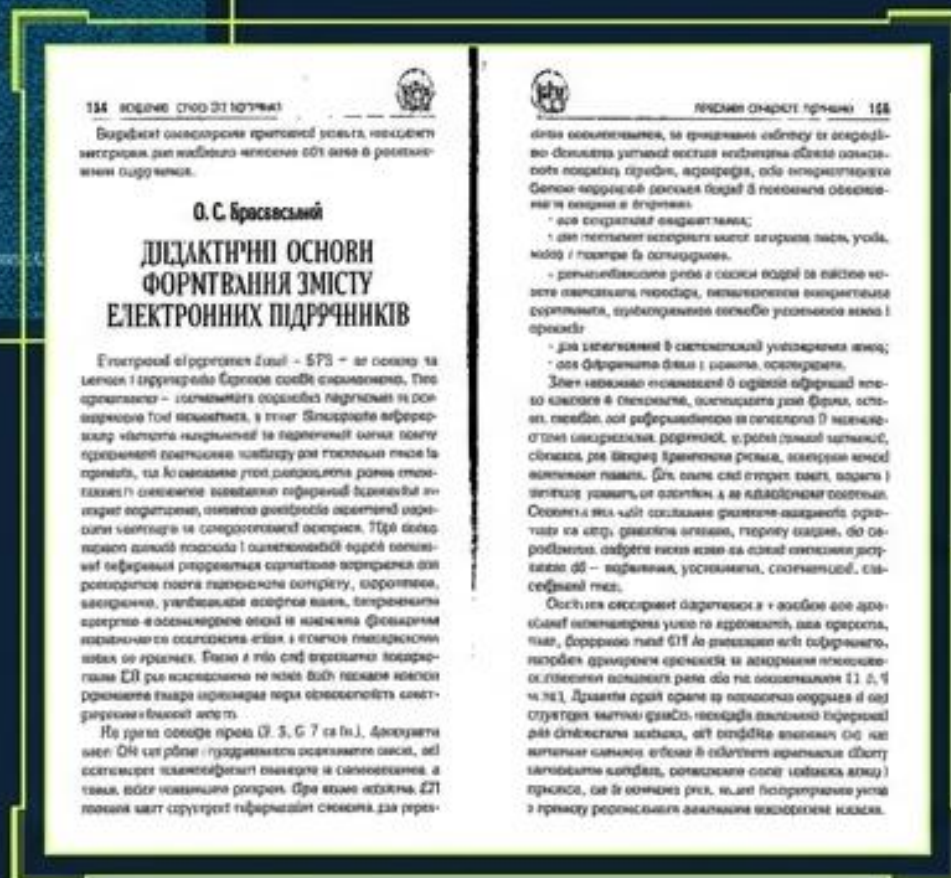

Кількість	Початок опису	Після назви	Приклад
1 автор	Прізвище першим	Крапка (.)	Бойко О. Д. Історія...
2-3 автори	Усі прізвища через кому	Крапка (.)	Сукнов М. П., Смицька Т. В., Англійська...
4+ авторів	Назва книги	Скісна риска (/) + Перший автор та ін.	Вища математика... / А. Д. Тевяшев та ін.

Аналітичний опис: Стаття у періодичному виданні

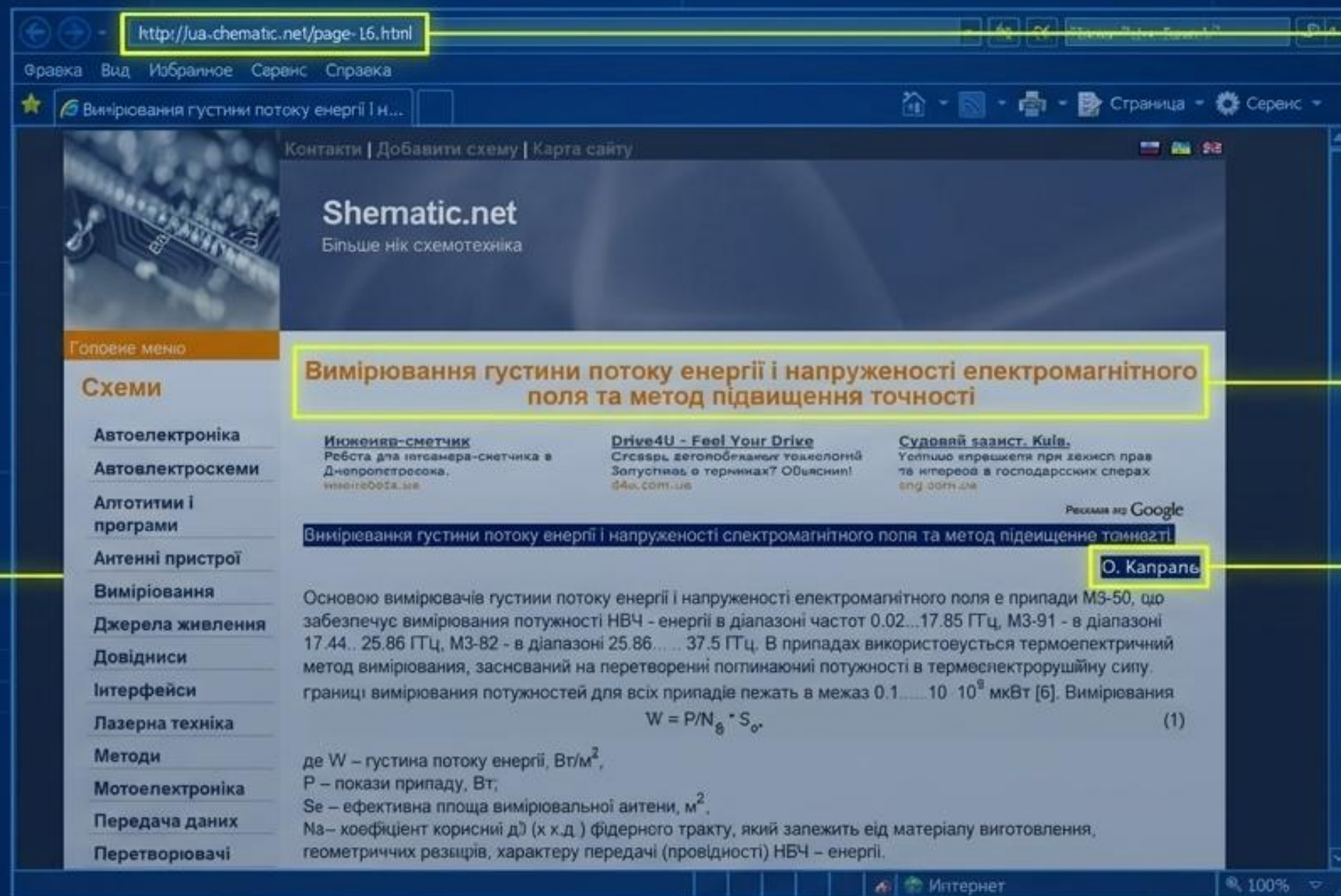

Красовський О. С. Дидактичні основи формування змісту електронних підручників.
Педагогіка і психологія. 2008. № 2. С. 134–143.

Зверніть увагу: велика літера 'С.' позначає сторінки, на яких розміщена стаття, на відміну від малої 'с.' (загальна кількість сторінок).

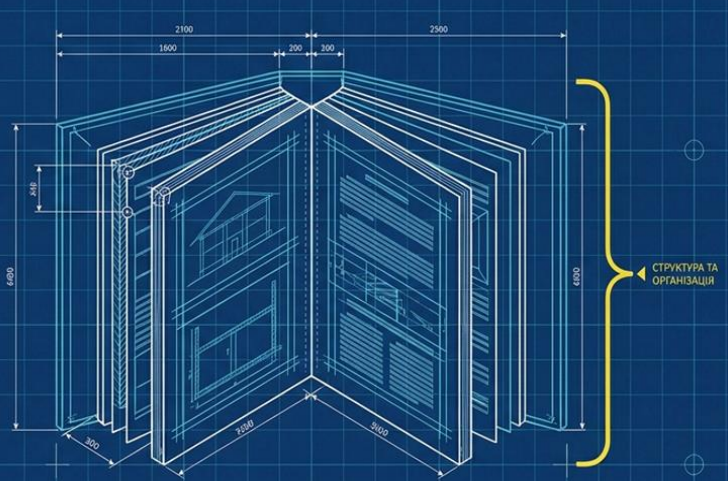
Цифрові джерела: Електронні ресурси

Капраль О. Вимірювання густини потоку енергії. URL: <http://ua.shematic.net/page-16.html>.
(дата звернення: 10.01.2024)

Що таке бібліографічне посилання

Це сукупність бібліографічних відомостей про цитування в тексті одного документу іншого документу, що є необхідними і достатніми для його загальної характеристики, ідентифікації та пошуку.

Lorem ipsum dolor sit amet consectetur

з іншого документу. [Citation Ref.]

Академічний текст — це система, де кожне посилання є тримальною конструкцією вашої авторської позиції.

1. Загальна характеристика

2. Ідентифікація

3. Пошук

Три основи класифікації посилань

За місцем
розташування

Внутрішньотекстові

Підрядкові

Затекстові

За повтором

Первинні

Повторні

За змістом

Одиничні

Комплексні

Топологія посилань: Де розміщувати джерела?

Внутрішньо текстове

Безпосередньо в тексті.
У круглих дужках.
(Напр.: Л. В. Глазунова
... (Бібліотекар, 2015.
№ 1,2,3)).

Підрядкове

У нижній частині
сторінки, під
горизонтальною лінією.
Нумерація цифрами
(Напр.: ² Україна в
цифрах...).

Список посилань

Затекстове

Наприкінці тексту.
Нумерація у квадратних
дужках [3].
Розміщення за
алфавітом або за
порядком згадування.

Синтаксис за місцем розташування

	Внутрішньотекстове	Підрядкове	Затекстове
Умова:	Значну частину відомостей про публікації внесено в текст.	У середині тексту розмістити неможливо.	Формується як окремий розділ.
Форматування:	Наводиться в круглих дужках (). 	Відокремлюється від основного тексту горизонтальною лінією. 	Розміщується з назвою «Список посилань». Наскрізна нумерація (цифрами, буквами або астерисками).

Логіка організації Списку посилань

Чотири фундаментальні алгоритми розміщення джерел у фінальному списку.

A-Z

Алфавітний

Систематичний

Хронологічний

1-2-3

Нумераційний

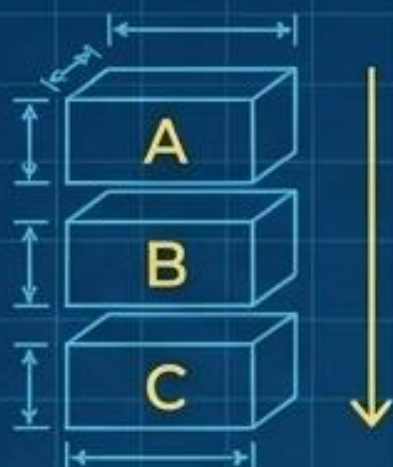

Алгоритми сортування джерел

Алфавітний

Розміщення за алфавітом прізвищ авторів або назв публікацій (якщо авторів більше 3-х).

Систематичний

Розміщення в певній логічній послідовності (області знань, теми, форми документів).

Хронологічний

Розміщення по роках публікацій. В межах кожного року – в алфавітному порядку авторів або назв.

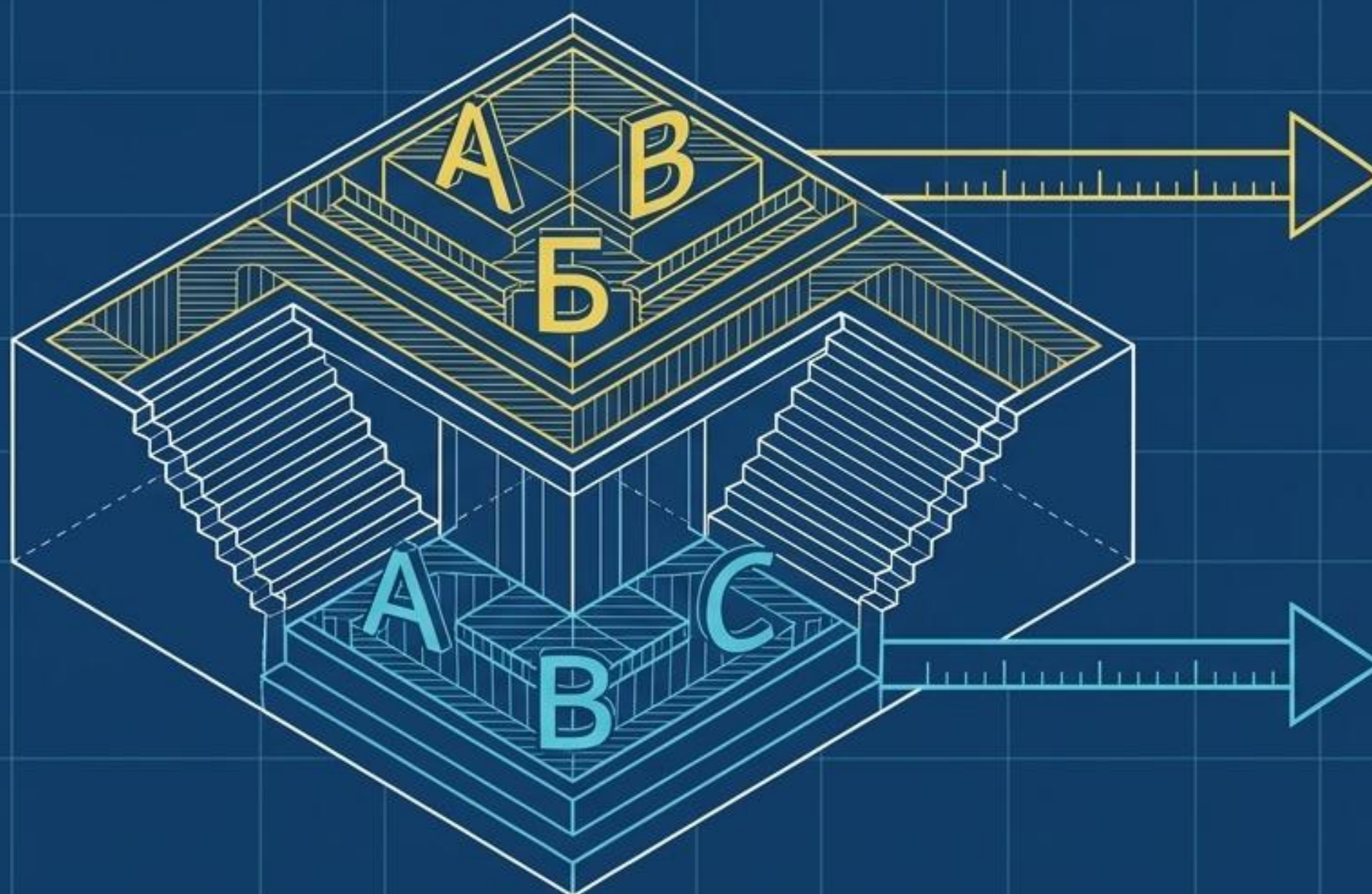
Нумераційний

Розміщення в порядку згадування в тексті роботи.

Двоступенева мовна ієрархія

Правило розміщення бібліографічних записів різними мовами.

1. Спочатку — мови з
кириличним алфавітом.

2. Потім — література
іноземними мовами
(у порядку латинського
алфавіту).

Квадратні дужки: навігаційний міст

Текст основної частини документа, який містить посилання на джерело з використанням квадратних дужок. Це приклад використання посилання в контексті речення, де вказується номер джерела для подальшої перевірки та ідентифікації.

[14]

Зв'язок бібліографічного Списку з текстом здійснюється за номерами записів. Нумери розміщують у квадратних дужках. Цифри вказують, під яким номером належить шукати потрібне джерело.

Список літератури

10. [Автор, І. П. (Рік). Назва джерела. Видавництво.]
11. [Автор, І. П. (Рік). Назва джерела. Видавництво.]
12. [Автор, І. П. (Рік). Назва джерела. Видавництво.]
13. [Автор, І. П. (Рік). Назва джерела. Видавництво.]
14. [Автор, І. П. (Рік). Назва джерела. Видавництво.]
- ...

Повна архітектура документа

Бібліографія — це не просто список у кінці. Це інтегрована екосистема, де квадратні дужки, підрядкові лінії та алгоритми сортування працюють разом для забезпечення миттєвого пошуку та ідентифікації джерел.

Антиплагіатний Щит

Правильне оформлення посилань — це не просто формальність.

Текст роботи

«Про це зазначено у Законі...» **[3]**

Зв'язок
ДСТУ 8302

Список посилань

3. Про видавничу справу: Закон України...

УВАГА! Якщо посилання оформлено правильно, антиплагіатна система розпізнає його і **не рахує цитату** як відсоток запозичення (плагіату).

Що таке бібліографічний менеджер?

Спеціалізована програма для автоматизації роботи з науковою літературою.

ЗБЕРІГАННЯ

Зберігання бібліографічних даних.

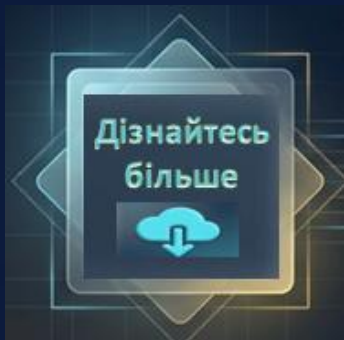
ПОВНІ ТЕКСТИ

Робота з повними текстами у хмарних бібліотеках.

ОФОРМЛЕННЯ

Автоматичне генерування посилань та списків літератури.

Стаціонарно
(Offline)

Універсально

Хмарно
(Online)

Екосистема інструментів

Універсальні платформи (Глобальні)

Підходять для індивідуальної та колективної роботи з масивами даних.

Mendeley

EndNote

Zotero

Сервіси автоматизованого оформлення (Локальні)

Адаптовані до українських реалій та вимог атестаційних робіт.

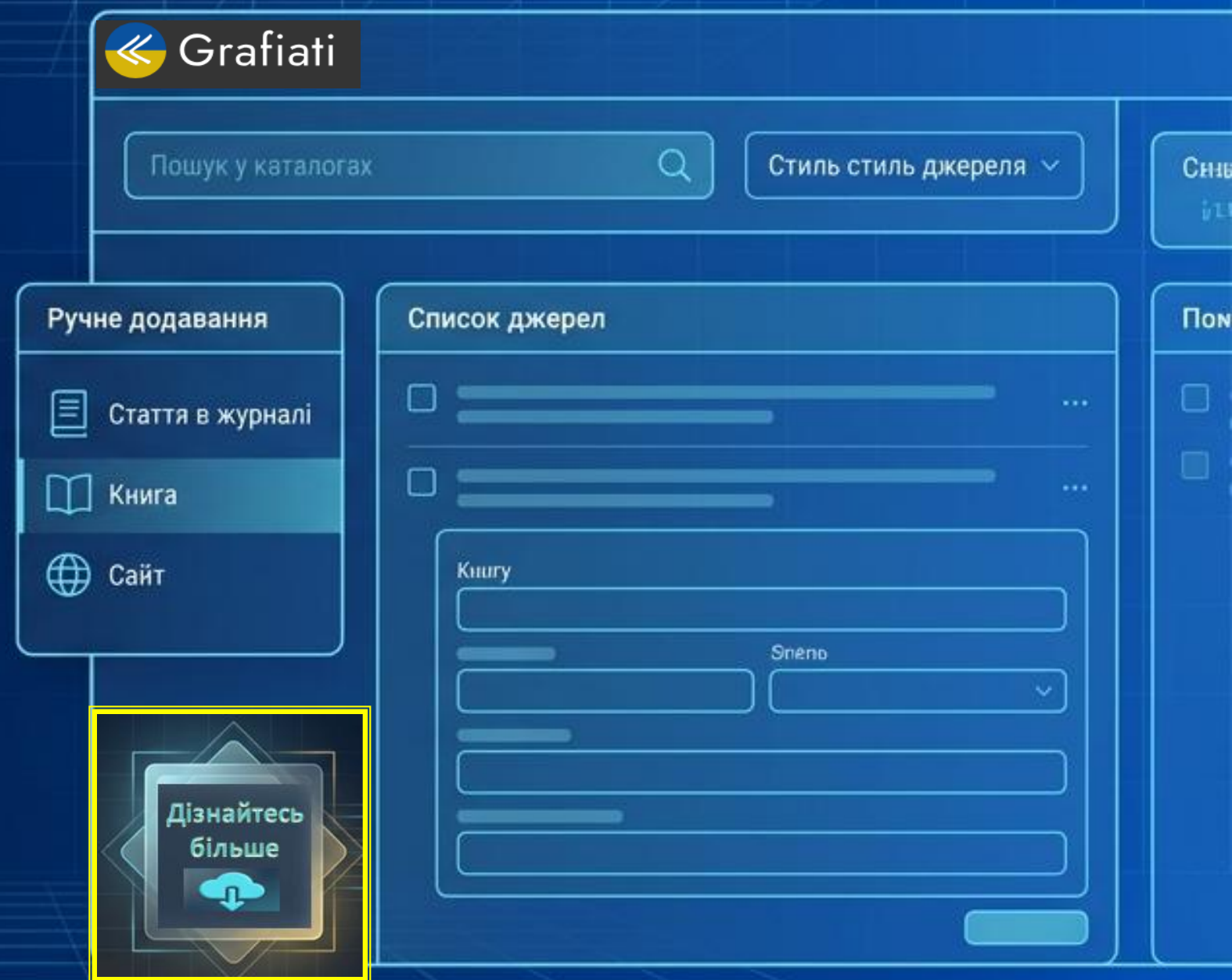
VAK.in.ua

Grafiati

Сучасний інструмент: Grafiati

- ✓ Автоматичне оформлення за ДСТУ 8302:2015 та міжнародними стилями.
- ✓ Пошук джерел у каталогах або зручне ручне додавання.
- ✓ Керування процесом через «Список джерел».
- ✓ Базові функції доступні безкоштовно та без реєстрації.

grafiati.com/uk

Чому варто обрати «Grafati» для вашої наукової роботи.

Підтримка всіх основних світових стандартів
цитування.

Автоматизація та ШІ

Генерація посилань за лічені миті. Доступ до мільйонів книг, журналів та веб-сайтів.

Хірургічна точність

Унікальний код для алгоритмів цитування. Найвища точність та оновлення правил у реальному часі.

Універсальний доступ

Хмарне зберігання. Елементи автоматично перекладаються українською, англійською, французькою, іспанською та іншими мовами.

ДСТУ 8302:2015
/ ДСТУ ГОСТ
7.1:2006 (BAK)

APA (7th ed.)

MLA (9th ed.)

Chicago (18th ed.)
(notes and
bibliography /
author-date)

Harvard
(включно з Cite
Them Right)

Vancouver

IEEE

ISO 690:2021

Що можна цитувати: Класичні та наукові джерела.

Книга /
Частина книги

Стаття в
журналі

Дисертація /
Автореферат

Тези доповіді
конференції

Енциклопедія /
Словник

Штучний
інтелект (ШІ)

Відеогра

Програмне
забезпечення

Допис у
соціальній мережі

Відео / Подкаст
/ Блог

Архівний
документ

Архівний
документ

Мапа

Ноти /
партитура

Релігійний
текст

Патент /
Свідоцтво

Закон /
нормативний акт

Судова справа

Стандарт

Прес-реліз /
Звіт

Що можна цитувати: Цифрові медіа та правові акти.

Крок 1: Вибір та Пошук

Оберіть тип джерела в меню ліворуч, заповніть поля або знайдіть через каталоги.

Крок 2: Налаштування Стилю

В один клік змінюйте стилі цитування, сортуйте джерела за стандартом.

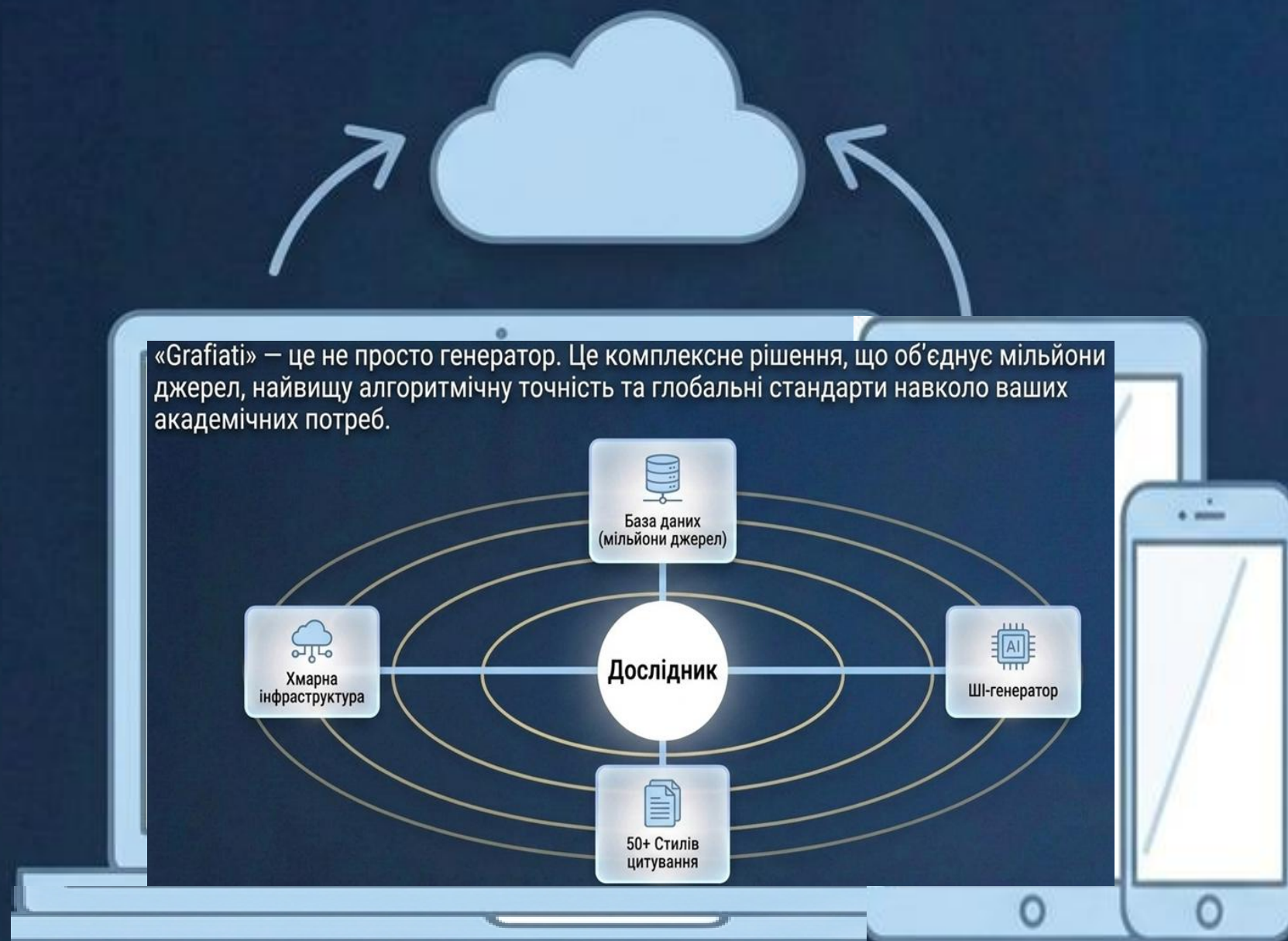
Крок 3: Управління Списком

Керуйте процесом на вкладці «Список джерел» та експортуйте готовий документ.

Доступність: Базовий перелік функцій доступний безплатно, реєстрація не є обов'язковою.

Безперебійна робота на будь-якому пристрої.

«Grafati» — це не просто генератор. Це комплексне рішення, що об'єднує мільйони джерел, найвищу алгоритмічну точність та глобальні стандарти навколо ваших академічних потреб.

Проста та інтуїтивно зрозуміла платформа для початківців і експертів.

Хмарний доступ: керуйте бібліографіями онлайн у будь-який час.

Повна оптимізація для ПК, ноутбуків, планшетів та смартфонів.

Легке керування та організація списків літератури.

Нейромережі (ChatGPT)

- Генерує текст на основі шаблонів.
- Не перевіряє точність.
- Вигадує сторінки, помиляється у пунктуації стандарту.

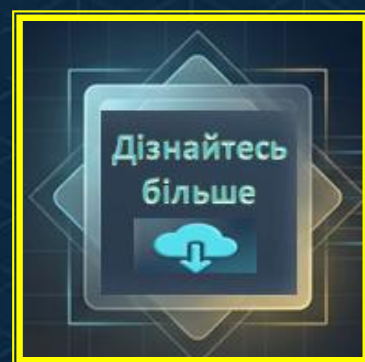
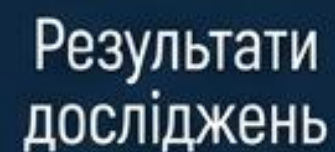
Денисенко М. П., Догмачов В. М. —
К., 2017. — 213 с.

Бібліографічні менеджери

- Спеціалізовані бази даних.
- Гарантують точну відповідність обраному стандарту (ДСТУ, АРА).

Денисенко М. П., Догмачов В. М.,
Кабанов В. Г. Кредитування та
ризики : навч. посіб. 2-ге вид., доп.
Київ: Академперіодика, 2017. 213 с.

Статті в міжнародних наукових журналах

Доповіді в матеріалах міжнародних конференцій та семінарів

 Gemini Notebook

Від глобального масиву до стандарту ХНУРЕ

Замість тисяч варіантів, для застосування у ХНУРЕ прийнято 4 ключові міжнародні стилі.

> 6 000

різних стилів та правил цитування джерел у науковому світі.

Ці правила розробляються фаховими науковими об'єднаннями залежно від галузі та місця публікації.

APA style

Harvard style

AIP style

IEEE style

Вихід на міжнародну арену

Міжнародні публікації (Scopus, Web of Science) вимагають специфічних стилів, розроблених фаховими об'єднаннями.

APA style

American Psychological Association
(Американська психологічна асоціація)

Суспільні науки
соціологія, право,
психологія, історія і
т.п.

Harvard style

Harvard University
(Гарвардський університет)

Гуманітарні та
суспільні науки

AIP style

American Institute of Physics
(Американський інститут фізики)

Фізика

IEEE style

Institute of Electrical and Electronics Engineers
(Інститут інженерів електротехніки та електроніки)

Інженерія,
електроніка,
телекомунікації,
інформатика та
інформаційні
технології

Як правильно цитувати ChatGPT та інший ШІ

Поточний статус в Україні

- > Офіційного стандарту ДСТУ для ШІ ще немає.
- > База для адаптації: міжнародні стилі APA, MLA, Chicago.
- > Тип опису для курсових та статей: Електронний ресурс.

ХТО Є ХТО?

ШІ — НЕ АВТОР.

(Пояснення: не є суб'єктом права).

Розробник — Власник.

(Приклад: OpenAI, Google).

Модель — Джерело / Інструмент.

Анатомія базового посилання

Назва моделі (версія): текстовий контент, згенерований штучним інтелектом / розробник [Назва компанії]. Місяць, Рік. URL.
(дата звернення: ДД.ММ.РРРР).

Приклади базового оформлення

ChatGPT (версія GPT-4o) : текст, згенерований штучним інтелектом / розробник OpenAI. Жовтень, 2024. URL: <https://chatgpt.com> (дата звернення: 14.10.2024).

Gemini (версія Advanced) : відповідь на запит / розробник Google. Лютий, 2025. URL: <https://gemini.google.com>. (дата звернення: 10.02.2025).

Проблема верифікації базового формату

Чорна скринька

<https://chatgpt.com>

Базове посилання веде на головну сторінку.
Рецензент не бачить ваш промпт та хід думок ШІ.

Неможливо перевірити контент

Відкрита книга

<https://chatgpt.com/share/1234abcd5678efgh...>

Публічне посилання (shared chat link) робить
згенерований контент доступним для перевірки,
подібно до стандартної вебсторінки.

Прозора верифікація

Висновок: Створення публічного посилання — це найкраща академічна практика.

Анатомія публічного посилання (за ДСТУ 8302:2015)

Оформлення як електронний ресурс мережі Інтернет із зазначенням конкретного сеансу діалогу.

[Назва діалогу / теми запиту] : публічний сеанс діалогу з
[Назва ШІ, версія] / розробник [Назва компанії]. URL:
[Публічне посилання] (дата звернення: ДД.ММ.РРРР).

Заголовок
конкретного чату.

Специфікація формату
замість загального
«згенерований текст».

Залишається без
змін (Власник).

Унікальний
shared link на
ваш діалог.

Приклади верифікованих публічних посилань

Аналіз концепції академічної доброчесності : публічний сеанс діалогу з ChatGPT (версія GPT-4o) / розробник OpenAI. URL: <https://chatgpt.com/share/67a12345-abc1-8000-bd12-example> (дата звернення: 25.08.2026).

Розробка мастер-плану відбудови Харкова : публічний сеанс діалогу з Gemini / розробник Google. URL: <https://gemini.google.com/share/123456789abc> (дата звернення: 25.08.2026).

Складний випадок? Зверніться до експертів

Фахівці Наукової бібліотеки
ХНУРЕ готові допомогти:

Відділ наукової обробки
документів.

Науково-бібліографічний
відділ.

Email: library@nure.ua.

Довідкова служба НБ ХНУРЕ:
<https://lib.nure.ua/support>

Повні онлайн-довідники
та приклади:

Відскануйте QR-код, щоб
відкрити повну базу
прикладів ДСТУ 8302:2015
на сайті бібліотеки.

Текст підготовлено:

*Етенко Наталія Юріївна,
учений секретар НБ ХНУРЕ nataliia.etenko@nure.ua*

*Шевченко Тетяна Євгенівна,
зав. відділу наукової обробки документів та організації
каталогів НБ ХНУРЕ tetiana.shevchenko@nure.ua*

**Ілюстративний матеріал презентації запозичений із загальнодоступних ресурсів інтернету, що не містять вказівок на авторів цих матеріалів і будь-яких обмежень.*

** Оформлення за допомогою Gemini Notebook.*

